

Za Jiřím Ševčíkem



Jiří a Jana Ševčíkovi na výstavě Snížený
rozpočet (1998). Archiv Marka Pokorného.

Moje první cesta v roli redaktora nově založeného časopisu *springer – Hefte für Gegenwartskunst*, který tehdy ještě vydávalo nakladatelství *springer Wissenschaftsverlag*, vedla do Prahy. Chtěli jsme našim čtenářům a uměleckému diskurzu zpřístupnit nejen nové myšlenky postkoloniální, feministické a dekonstruktivistické teorie, které byly v tehdejší německy mluvícím světě dostupné pouze v akademických publikacích, ale také estetický svět na druhé straně bývalé železné opony, který byl na Západě viditelný nanejvýš prostřednictvím liberálních reflexí tzv. disentu a několika triumfálních výstavních projektů, jako byla *Europa, Europa*⁽¹⁾ těsně po roce 1989. V katalogích těchto výstav jsme mohli číst texty Jiřího Ševčíka a ty nám připadaly jako jedny z nejkompexnějších a nejlépe informovaných. Jiří byl předním teoretikem české vizuální kultury, jehož dílo ovlivnilo několik generací umělců a mělo vliv na řadu oborů. Tenkrát jsem se s ním setkal ve Veletržním paláci, který byl přestavěn na sídlo Sbírký moderního a současného umění Národní galerie. Jiří tam měl na starosti výstavní program a byl nadšený i plný naděje, že v této instituci bude moci šířit znalosti, které o rozmanitosti československého současného umění a jeho neoavantgardách získal v šedivých neostalinistických letech po pražském jaru 1968. Vše dopadlo jinak, místní politická omezenost a intriky ho připravily o práci, kterou převzal Milan Knížák, aby prosazoval vlastní sebestřednou historii avantgardy.

Přitom právě Škola architektury na pražské Akademii výtvarných umění, kde Jiří učil, byla jedním z mála pozůstatků neoavantgardy. Tam se objevili pražští performeři kolem Jana Mlčocha, Karla Milera a Petra Štembery a tam také rozvinul své dnes již světově proslulé dílo Jiří Kovanda. Ševčík celou tuto historii znal, se svou ženou Janou vytvořil rozsáhlý archiv diapositivů, dokumentující

1 *Europa, Europa. Das Jahrhundert der Avantgarde in Mittel- und Osteuropa*, kurátoři Ryszard Stanislawski a Christoph Brockhaus, Bonn: Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, 27. 5. – 16. 10. 1994.

práci různých umělců, včetně těch, kteří odešli z Prahy na venkov a mimo hlavní centra pozornosti. Jiří vytvářel prostor pro uměleckou odlišnost překračující architektonické kategorie a v samizdatových publikacích zprostředkoval českému publiku nové texty západní teorie umění. Pro mě byla návštěva Školy architektury AVU poučením i proto, že mě Jiří okamžitě pozval do ateliérů významných umělců jako Adriena Šimotová, Stanislav Kolíbal nebo Jiří Kovanda.

První Jiřího cesta do zahraničí – od roku 1968 do roku 1989 nesměl opustit zemi – vedla do Rakouska, na festival současného umění *steirischer herbst* ve Štýrsku. Toto spojení pro něj zůstalo důležité. Na počátku svého působení v Rakouském kulturním fóru v Praze, jehož program kurátoroval, pozval ještě velmi mladou Dorit Margreiter, Petera Weibela a Heimo Zoberniga, s nímž spolupracoval až do konce života.

Pro nás ve *springerin* – jak jsme pojmenovali svůj časopis, když jsme se odpoutali od původního nakladatelství – bylo proto samozřejmostí, že náš první velký výstavní projekt o východní Evropě v roce 1999 s názvem *translocation*, v Generalli Foundation ve Vídni, měl Jiřího i Janu za partnery, a to i s časopiseckým projektem *Detail*, který se věnoval teorii umění, a Jiří ho tehdy řídil s o generaci mladším Markem Pokorným.

Velmi zásadní bylo také působení Jiřího v umělecké porotě sbírky Kontakt ve Vídni, která byla založena o několik let později a dnes představuje pravděpodobně jednu z nejvýznamnějších sbírek kritického a performativního politického umění ve východní, jihovýchodní a střední Evropě.

Jiří chtěl být vždy moderní, jít s dobou, rozumět jí. Velkou pozornost proto věnoval také postmoderní malbě a instalaci. Jeho vášeň pro vše nové a progresivní – a zároveň náročné na studium a pochopení – zůstává inspirací pro ty, kdo ho znali, i pro ty, kdo se o jeho díle mohou dozvědět z jeho textů a kurátorské práce.

S Jiřím Ševčíkem zemřel významný představitel české výtvarné kultury, který se neúnavně věnoval teoretické

diskusi o současném umění i architektuře a jako teoretik i kurátor nejprve spojil českou a slovenskou uměleckou scénu, poté aktivity české a mezinárodní, a v neposlední řadě propojil nejmladší generaci umělců s jejich předchůdci. Byl nositelem rakouského čestného vyznamenání za vědu a umění a v roce 2018 byla jemu a jeho manželce Janě udělena Státní cena Ministerstva kultury za celoživotní přínos české kultuře.

Jeho smrtí jsme ve *springerin* ztratili jednoho z prvních spoluhojovníků a já osobně přišel o přítele.